

KATEDRA HISTORIE
POSUDEK NA BAKALÁŘSKOU / MAGISTERSKOU PRÁCI

Autor: Palová Zuzana

Titul: Lengyelská keramická figurální plastika na střední Moravě

Rok: 2022

Počet stran (příloh): 342

Vedoucí práce: Mgr. Pavlína Kalábková, Ph.D.

Oponent: Mgr. Ludmila Kaňáková Hladíková, Ph.D.

Hodnotící kritéria

Hodnocení

Volba tématu, originalita, přínos práce:

B

Vyjádření:

Provedení analýzy novějších nálezů neolitických keramických plastik ze střední Moravy je velmi přínosné, navazuje na aktuální výzkumné otázky. Diplomátka je však přístupem silně v zajetí zastaralých publikací, z nichž dominantně čerpá, a i přes četné konzultace se nedokázala tohoto výchozího bodu svého přístupu k plastikám zcela zbavit, o čemž svědčí formulace úvodních kapitol. Moderní odbornou literaturu používá pouze ve vztahu ke konkrétním analytickým metodám, nedokládá žádné obeznámení s aktuálními přístupy k výzkumu postlineárního neolitu, necituje současné práce progresivních autorů. Přes předchozí připomínkování analytické části textu se v ostatních částech dále objevují zastaralé apriorní interpretace, převzaté bez jakékoli reflexe moderního bádání. Každopádně získaná analytická data mají svou hodnotu, počítá se s jejich publikací v širším spoluautorském týmu. Cenné je také shromáždění podkladů k plastikám ze střední Moravy, které jsou dosud analyticky opomíjeny, a tím více opřádány nepodloženými interpretačními spekulacemi. Nyní budou moci být dohledány a analyzovány objektivními metodami sběru dat.

Práce s prameny, kritika a interpretace:

E

Vyjádření:

Diplomátka čerpá téměř výhradně (s výjimkou několika přímo doporučených prací k analytickým metodám) z tuzemské starší literatury. Celé dlouhé pasáže jsou jen výtahem z jedné publikace. Diplomantka kompiluje úvodní část textu zcela bez kritiky pramenů a bez definování vlastního postoje k citovaným hypotézám či popisům. Působí to dojmem, jakoby diplomantka zastávala tytéž názory, často není zřejmé, které části sděluje za sebe a které přebírá z citovaného zdroje. Diplomátka prezentuje řadu zcela nepodložených interpretací, používá nevědecké vyvozování a hodnocení založené na dojmech, ne na datech.

Příklady

V poněkud vyspělejším uměleckém stylu se pak začínají objevovat plastiky mašůveckého typu.

Zde lze téměř s jistotou tvrdit, že se jedná o projev kultu plodnosti (o plastice zobrazující koitus).

Tyto velké exempláře sloužily pravděpodobně jako jakási ústřední „modla“

Býk byl nepochybně velmi silným elementem v neolitickém světě. Jeho symbolika se objevuje i v následujících obdobích. V eneolitu, době bronzové i v době železné.

Některé ze zoomorfních plastik byly vytvářeny s ohledem na jejich realističnost. Lze zde vidět opravdovou snahu tvůrce o co nejvěrnější ztvárnění skutečnosti. Na druhou stranu se pak ale setkáváme i s nepřilíh „povedenými“ exempláři.

Nelze například zcela vyloučit i možnost, že některé z plastik sloužily i jako hračky pro děti (Hansen 2001, 37). V takovém případě lze očekávat, že její tvůrce nebude přehnaně dbát na realističnost plastiky. Pokud by se totiž opravdu šlo o předmět určený pro dítě, jednalo se by se v podstatě o spotřební zboží, u kterého není zapotřebí přehnané preciznosti. Na druhou stranu, pokud plastika sloužila jako kultovní, tedy sakrální předmět, můžeme počítat i s většími náklady na její zhotovení. Bylo jistě více než žádoucí se pokusit o co nejrealističtější provedení. Jistě se také více dbalo na selekci vhodného keramického těsta a samotný proces výroby byl náročnější a trval déle. (Zobrazení vlasů) Nejsou však samozřejmě nutností a objevují se i plastiky střelického typu bez vlasů, tedy „lysé“.

Práce se sekundární literaturou, bibliografie:

E

Vyjádření:

Celkem 43 citovaných titulů, z toho 8 cizojazyčných, je velmi málo na magisterskou DP, výběr zdrojů je velmi omezený. V textu se dominantně opakují premisy několika málo lokálních starších prací. V dlouhých pasážích se vychází z jediného zdroje.

V seznamu literatury jsou dvě citace uvedené bez názvu práce, jedna se opakuje. Sborník prací FF BU je citován jako sborník, s uvedením editora a bez čísla/ročníku svazku, ačkoli jde o časopis. Taktéž JAS (citace Frahm 2018), Archaeometry (citace Papacosta et al. 2020).

Metodologie a argumentace:

E

Vyjádření: Diplomantka analytické metody tutorované na ÚAM aplikuje dobře, v argumentaci se však nadále opírá o překonané práce, respektive o argumentaci ani nejde. Diplomantka nechápe podstatu vědecké práce, jejím cílem je spíše soubor „zpracovat“, než jej zkoumat, což může být uspokojivé v případě Bc. DP, v magisterském studiu bychom očekávali vyšší ambice. Proto tvoří katalog více než polovinu této rozsáhlé práce, zatímco závěry zabírají stranu a půl. Je třeba o souboru přemýšlet v kontextu společnosti, již analyzovaný soubor přísluší. K tomu je ovšem nutné mít o soudobém poznání větší přehled, který diplomantka neprokázala.

Diplomantka tápe v terminologii, zavádějícím způsobem používá termíny jako realistický nebo stylizovaný, v citovaných hypotézách zaměňuje možnou souvislost plastik se setbou za souvislost s počítáním, plodností atd.

Hojné jsou stylistické neobratnosti, nadužívání pasiva, beletristické obraty, subjektivní připsování významu nebo hodnocení – používání obratu „dalším zajímavým exemplářem“ a podobně. Někdy nesprávná formulace způsobuje i významnou faktografickou chybu. Jeden příklad za všechny: Zavádějící je např. formulace: „Nejrozšířenějšími nálezy jsou ale právě ženské, antropomorfní a samostatně stojící artefakty.“ A opět u popisu sedících plastik jako: „Od svých stojících soukmenovců se kromě polohy nijak výrazně neliší.“ Je třeba podotknout, že ačkoli je zobrazováno vzpřímené tělo, neznamená to, že byly všechny instalovány nebo používány jako stojící. U většiny z nich je to naopak s ohledem na morfologii chodidel a rozložení hmoty zcela vyloučené. Nemáme také žádné doklady toho, zda pokud byly takto hypoteticky stavěny, stály jednotlivě nebo ve skupinkách. Formulace vět by proto měly být pečlivější.

Nelze souhlasit s tímto tvrzením ze s. 10: „Zpravidla se jedná o výtvary z jednoho kusu hlíny. Toto tvrzení platí zejména pro antropomorfní, ale i zoomorfní plastiky. Antropomorfní a zoomorfní nádoby jsou pak zpravidla tvořeny z několika dílů keramického těsta, obdobně jako keramické nádoby.“

Nelze souhlasit s opakujícími se tvrzeními, že některé lengyelské plastiky vyjadřují pohyb nebo dokonce mobilitu. V této souvislosti je dezinterpretace citován článek Kaňáková 2010, kde je dynamičnost popisována u plastik Lnk, nikoli LgK (na s. 15).

Diplomantka v úvodních kapitolách hojně používá velmi vágního vyjádření četnosti – poměrně hojně, atd. – např. u plastik ptáků či údajných medvědů. Vzbuzuje to pochyby, zda si reálné počty a poměry, případně samu existenci podobného motivu sama ověřila.

Struktura a forma, jazykové zpracování:

D

Vyjádření: Struktura práce je nekoncepční. Kapitola úvodu nedefinuje žádné výzkumné otázky, nedává je do vztahu se současným odborným diskursem k postlineárnímu neolitu, nezabývá se otázkou datace a není v ní žádná definice zvoleného tématu. V úvodní pasáži také úplně chybí popis lokality a kontextu jednotlivých nálezů. S ohledem na využití metody měření a porovnávání chemického složení by měla být poskytnuta informace o půdních podmínkách a alespoň zběžná informace okolních zdrojů hlín z geologické mapy. Nikde není zmíněn stav dochování souboru z hlediska jeho zásadního poškození při prvotním laboratorním zpracování. Následuje kompilát morfologického třídění plastik, aniž by bylo zdůvodněno, proč je toto třídění používáno, jaký má smysl ve vztahu k modernímu bádání a výzkumným otázkám, které mohou provedené analýzy řešit. Nijak se nevztahuje k tomu, jak prostřednictvím analytických dat dosáhneme hlubšího poznání neolitické společnosti, jejích ekonomických a sociálních procesů a projevů. Následuje 1,2 stránková kapitola nazvaná Katalog nálezů plastik, který obsahuje stručné slovní shrnutí nálezů mezi lety 1985 a 2022 s jednou mapkou. Poté následuje další miniaturní kapitola s názvem Shrnutí katalogu. Oba tyto texty by měly být včleněny do některé z úvodních kapitol standardní struktury textu. Hlavní část – analytická kapitola – byla připomínkována v rámci tutoringu. Výrazně se tak liší jazyk úvodní a analytické části. Následující kapitolka Shrnutí obou analýz neobsahuje shrnutí, ale různé úryvky předchozích textů, jeví se zcela zbytná. Následující kapitola je překvapivě nazvaná Výsledky analýz, ačkoli výsledky byly popsány a statisticky vyhodnoceny v analytické kapitole. Interpretační využití získaných dat je v závěru minimální. Domnívám se, že je to zapříčiněno tím, že práci od počátku chybí vytyčení jasného cíle a smyslu výzkumu, definování hlavních výzkumných otázek a metodických postupů, jak budou zodpovězeny. Autorské kresby plastik (číslované ovšem jako tabulky 4-8, nikoli jako obrázky) nejsou očištěné, takže při naskenování mají mnoho šedivých šumů.

Celková navržená známka:

D

Témata pro obhajobu, průběh obhajoby:

1. Proč se někteří badatelé, i sama diplomantka stereotypně drží interpretace zobrazení ženského těla jako dokladu kultu plodnosti, a proč se diplomantka domnívá, že k ženským plastikám jsou komplementární jako mužský plodivý princip zobrazení skotu?
2. Jestliže se diplomantka zabývá rozdílem mezi kultovními plastikami a hračkami, jaké jiné funkční znaky by tyto dvě kategorie mohly odlišit, než subjektivně vnímaná pracnost, pečlivost a povedenost zpracování?
3. Je možné předpokládat, že plastiky, které nemají v současném stavu dochování povrchu zobrazen oděv, účes nebo např. obličejové rysy, byly záměrně zobrazené nahé, holohlavé a bez výrazu? Jaký je při našem posuzování archeologických nálezů rozdíl v roli toho, co je dochováno, co je viditelné okem a co od počátku chybělo?

Další poznámky, etc.: nemám

Práce prošla kontrolou plagiátorství. Není plagiát.

Datum: 23. 8. 2022

Podpis vedoucího práce / oponenta: